

Νίκος Κυπραίος

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης

Ο Κόσμος δημοσιεύει σε συνέχειες, το βιβλίο του Γιώργου Μιχελακάκη: «Η Ελπίδα σε Κρίση, Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» που εξετάζει τη διαδρομή των Ελλήνων μεταναστών της Αυστραλίας, στην τέχνη, κατά την περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι τις ημέρες μας.

Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 2017 από τις εκδόσεις ΕΟΘΙΝΟΝ. Όποιος επιθυμεί να παραγγείλει το βιβλίο μπορεί να επικοινωνήσει με τον συγγραφέα στα EMAIL gmichelapaint@gmail.com ή eothinon@gmail.com. Για σχόλια και παρατηρήσεις μπορείτε να στείλετε email στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις gmichelapaint@gmail.com ή kosmos@kosmos.com.au ή επιστολή στην διεύθυνση Kosmos Newspaper, 654 New Canterbury Road, Hurlstone Park NSW 2193.

Οι πίνακες που θα αρχίσει να ζωγραφίζει κάτω από την επιρροή του νησιώτικου τοπίου της Σάμου, θα μεγαλώσουν σε μέγεθος, για να ξεδιψάσουν όλον αυτόν τον καημό για την γενέθλια γη.

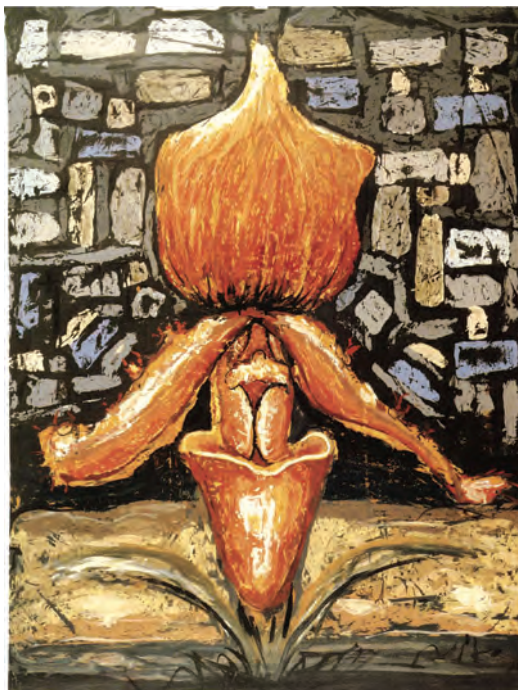
Μέρος δ'

Όλη μου τη ζωή χαράζω με το μολύβι γραμμές πάνω στο χαρτί, όπως κόβω το ψωμί φέτες, για να ξεδιαλύνω στο τέλος αυτό που ψάχνω.

Ν. Κυπραίος

Από το 1981 στο έργο του Κυπραίου, παρατηρείται μια τέτοια τάση εξόδου από τον επιφανή που προκάλεσε την ήττα του μετανάστη στη σύγκρουσή του με το «ξένο» πολιτισμικό περιβάλλον. Ο συμβολισμός του δέντρου μετασχηματίζεται. Ο ξερός κορμός αντικαθίσταται από την εικόνα της φαλλικής Καμινάδας, η οποία εξασφαλίζει την διαφυγή από το υπαρξιακό κενό προς ερωτικές επενδύσεις. Στην νέα σειρά έργων, βλέπουμε να πετάγονται μέσα από τις καμινάδες όγκοι καπνών, οι οποίοι περιπλανώνται σαν μαλακά ή και σκληρά όνειρα, πάνω από ένα πολιτισμικά αποστερημένο και αλλοτριωμένο μεταναστευτικό κορμό, που το μόνο που του έχει απομείνει, είναι η σεξουαλική αποφόρτιση. Η πολιτισμική καταπίεση που ενυπάρχει στα Δέντρα, και στα οποία η φαλλικότητα ήταν κρυμμένη, βρίσκει τώρα διέξοδο από τις Καμινάδες, ως ύστατο μέσω ανακούφισης και λύτρωσης. Οι καπνοί πάνω από τις καμινάδες, πότε παραμένουν ακίνητοι μέσα σε μια γενική άπνοια, και πότε παρασύρονται ορμητικά από δυνατούς ανέμους. Οι αποχρώσεις των καπνών σκουροκόκκινες, λαδοπράσινες ή μαύρες, υποδηλώνουν μια τραγική αντίθεση, όπου στοιχεία οδύνης και λύτρωσης μέσα από μια ιστορία εσωτερικευμένων ενοχών, συνδέονται με τα μολυσμένα απόβλητα της βιομηχανικής κοινωνίας. Στη σειρά των καμινάδων, έχουμε την εμφάνιση στον ορίζοντα μιας σκουρόχρωμης θάλασσας, ενός μαύρου καραβιού, σαν υπόμνηση για το πόσο ανεκπλήρωτη έχει γίνει η επιθυμία επιστροφής στους τόπους της παιδικότητας και της καταγωγής.

Μια τρίτη θεματική ενότητα έργων, που αρχίζει το 1985 και φτάνει μέχρι σχεδόν το 1990, αναφέρεται στα Φρούτα και τα Λουλούδια. Το σκηνικό μέσα στο οποίο τα φρούτα και τα άνθη είναι τοποθετημένα, δεν παραπέμπει στην ηρεμία ενός αστικού τραπεζιού, όπως έκαναν οι φλαμανδοί ζωγράφοι του 16ου και 17ου αιώνα, οι οποίοι πρώτοι χρησιμοποίησαν τη θεματογραφία της «νεκρής φύσης» στα νεότερα χρόνια. Τα φρούτα και τα άνθη που ζωγραφίζει ο Κυπραίος δεν έχουν τεθεί στο τραπέζι σαν αντικείμενα, που η κατανάλωση και απόλαυσή τους είναι ασφαλής. Αντίθετα, ο

Ορχιδέα. Λάδι σε χαρτόνι, Μελβούρνη 1987

ζωγράφος τα τοποθετεί σε ένα ζοφερό υπαίθριο περιβάλλον, και τα μεγενθύνει υπέρμετρα δίνοντάς τους μνημειακότητα, αποκαλύπτοντας την ένταση του πάθους για τα αντικείμενα που είναι εκεί. Και με τα οποία βέβαια η σχέση είναι περίπλοκη και δύσκολη. Εδώ όλα είναι ανασφαλή και επικίνδυνα, και η απόλαυσή των καρπών, μια απόπειρα παρακινδυνευμένη. Να τι γράφει η Αντιγόνη Κεφαλά, στα Ημερολόγια του Σίδνεϊ, το 2008, για τη σειρά των Ανθέων που εκτέθηκαν σε γκαλερί στην ίδια πόλη:

“We drove to the gallery early, the space good and the paintings hung well. The large individual flowers glowing with rich colours, reds of the most amazing quality, as if they included every imaginable colour – yellows, dark greens, - beautiful presences.

The orchids, large and ferocious – looking, taking up the whole canvas, looking like New Guinean masked dancers, full of menace, darkness, uncertainty. He saw them as sexual, transformed them into symbols of fecundity, pods of heavy seed, yet so centrally placed that they became a symbol for people, plants, some sexual universality.

One felt that he had reached a totally personal style, a mastery of colour, at close range, the strokes seemed to carry the essential force of the paintings. We were swimming, floating in the sea of colours, elated”.

Με τα έργα αυτά, ο καλλιτέχνης επιστρέφει στον οργισμένο εξπρεσιονισμό της πρώτης του περιόδου, με τις σκληρές γραμμές και τα παχιά χρώματα. Αυτή η στροφή στη χρήση του χρώματος άρχισε βέβαια δειλά με τις καμινάδες, αλλά με τα φρούτα και ιδιαίτερα τα λουλούδια, φτάνει σε παροξυσμό. Έτσι συμπλήρωσε έναν δημιουργικό κύκλο στην Αυστραλία, με το ίδιο εξπρεσιονιστικό ιδίωμα που έφερε από την Ευρώπη, όταν πρωτάρχησε την καλλιτεχνική του ζωή ως μετανάστης.

Είδαμε ότι στον Παπαλιώζη, το υποκείμενο αποκαμωμένο αρχικά μέσα στο εργοστάσιο, αδυνατεί να εκφράσει την όποια επιθυμία ως διέξοδο από την κατάσταση που βιώνει ως εργάτης. Αντίθετα στον Κυπραίο, το υποκείμενο προβάλλει τώρα ως διέξοδο από την καταστροφική εργασία, την ικανοποίηση των λιμπιντικών ενστίκτων. Ο Κυπραίος, πέρα από τις κοινές συμβολικές συμβάσεις που αρχικά ενσωμάτωσε στο έργο του, δημιούργησε στη συνέχεια με τα Δέντρα, τις Καμινάδες, τα Φρούτα και τα Άνθη τα ιδιωτικά του σύμβολα, που είναι συνδεδεμένα με τις απωθήσεις του.

Το 1992, ο Κυπραίος θα επιστρέψει στην Ελλάδα, στο γενέθλιο νησί του τη Σάμο. Εκεί θα καταπιαστεί με την αναπαράσταση του μεσογειακού νησιώτικου περιβάλλοντος. Θα κουβαλήσει μαζί του τις επιρροές και τα διδάγματα της αυστραλιανής τοπιογραφίας - ιδιαίτερα όπως τα διατύπωσε ο Robert Williams - και θα τα μπολιάσει με τα ελλαδικά ιδιώματα, όπως τα είχε διατυπώσει η γενιά των ελλήνων ζωγράφων του μεσοπολέμου. Η επιστροφή του στην Ελλάδα, θα γίνει η αιτία να απομακρυνθεί από τα θέματα της μετανάστευσης, και να προσεγγίσει ξανά τη σχέση του με τη γενέθλια γη. Έτσι, ενώ στη μετανάστευση ο φυσικός χώρος δεν είναι δυνατό να γίνει ψυχολογικά οικείος, με την επιστροφή στην Ελλάδα, το τοπίο αποκτάει αυτόματα νόημα υπαρξιακό.

Οι πίνακες που θα αρχίσει να ζωγραφίζει κάτω από την επιρροή του νησιώτικου τοπίου της Σάμου, θα μεγαλώσουν σε μέγεθος, για να ξεδιψάσουν όλον αυτόν τον καημό για την γενέθλια γη. Θα τον απασχολήσει και θα τον μαγέψει ο λυρισμός της μεσογειακής φύσης. Θα πυρπολήσει τους πίνακές του το φως, σε τέτοιο σημείο, που τα πάντα πάνω στη γη θα λουσθούν σ' ένα χρυσαφένιο φως. Αλλά σύντομα, ο λυρισμός θα υποχωρήσει για να δώσει τη θέση του και πάλι σε αισθήματα αρνητικά, που τα προκαλεί η ανθρωπογενής καταστροφή του περιβάλλοντος. Τότε το φως θα χαθεί πάλι, και όλα πάνω στη γη θα μεταβληθούν σε μια κατεστραμμένη και λερωμένη μάζα λάσπης. Έτσι τα Καμένα Δάση μετά την πρώτη λυρική εντύπωση, θα αποτελέσουν μια νέα σειρά έργων, με τα οποία θα αναδειχθεί ή άνιση σχέση του ανθρώπου με τη γη. Με τα έργα αυτά ο Κυπραίος, ξεπερνά κατά κάποιο τρόπο την προσωπική θεματογραφία του της αυστραλιανής περιόδου. Η επιστροφή στην Ελλάδα ανοίγει το θεματογραφικό του ορίζοντα σε κάτι ευρύτερο, που περικλείει και τους δύο τόπους των εμπειριών του, και ταυτόχρονα αποκαλύπτει αυτή τη βαθιά τάση μέσα στο έργο του, της εναλλαγής αντίθετων συναισθημάτων: του ανοίγματος προς τον κόσμο και την απομάκρυνσή του από αυτόν.

Η συνέχεια την επόμενη Παρασκευή